

Ужыванне працяжніка ў публіцыстычным тэксце

Н.П. ЦІМАШЭНКА

Аўтар даследуе пунктуацыйнае афармленне публіцыстычнага тэксту, на матэрыяле газет разглядае ўмовы ўжывання працяжніка ў простым сказе, звяртае ўвагу на выпадкі, калі выкарыстанне працяжніка не адпавядае правілам беларускай літаратурнай мовы.

Ключавыя словы: пунктуацыя, публіцыстычны тэкст, працяжнік.

The punctuation organization of a publicistic text on the newspaper material is analyzed. The conditions of the dash usage in a simple sentence are considered. Attention is paid to the cases when the usage of the dash doesn't correspond with the rules of the Belarusian literary language.

Keywords: punctuation, publicistic text, dash.

Пунктуацыя з'яўляецца важным сродкам афармлення пісьмовай мовы. Падзяляючы тэкст на пэўныя часткі, «знакі прыпынку даюць магчымасць правільна разумець напісанае, лёгка і хутка чытаць, успрымаць тэкст; яны паказваюць і на сінтаксічную структуру сказа. Тэкст без знакаў прыпынку не толькі цяжка і марудна чытаць, яго можна па-рознаму разумець» [1, с. 257]. Таму знакі прыпынку адыгрываюць важную ролю ў пісьмовым тэксце. Пастаўленыя паміж словамі, словазлучэннямі і сказамі, яны дзеляць пэўны тэкст на самастойна арганізаваныя, але сэнсава звязаныя часткі.

Пры напісанні разнастайных артыкулаў у газеты і часопісы кожны журналіст-філолаг павінен выдатна валодаць не толькі нормаў сучаснай арфаграфіі, але і правіламі пастаноўкі знакаў прыпынку. Акрамя таго, яму неабходна засвоіць як знакі прыпынку, якія адпавядаюць нормам сучаснай беларускай мовы, так і аўтарскія знакі прыпынку, якія могуць выходзіць за межы нормы. Асабліва гэта датычыцца публіцыстычнага тэксту, дзе аўтарская пастаноўка знака прыпынку можа падкрэсліваць пэўную інфармацыю, на якой неабходна засяродзіць увагу чытача, а можа выдзяляць патрэбную для аўтара сінтаксічную канструкцыю з мэтай зацікавіць таго, хто, напрыклад, чытае газету або часопіс. Акрамя таго, даўно вядома, што ёсць сінтаксічныя канструкцыі, у якіх ад пастаноўкі знакаў прыпынку залежыць сэнс выказвання (класічным прыкладам такой канструкцыі з'яўляецца вядомы рускі выраз *Казнить нельзя помиловать*). Так, у сказе *Ведаеце, хацелася б, каб сабралі такіх людзей, якія трымаюць кароў, у адным месцы* («Зв.», 2.09.11) апошняя коска ўплывае на сэнс усяго выказвання.

У сувязі з гэтым актуальным можна прызнаць разгляд усіх правіл сучаснай беларускай пунктуацыі на матэрыяле перыядычных выданняў рознага характару. У даным артыкуле наша ўвага будзе скіравана на ўжыванне працяжніка ў простым сказе або ў прэдыкатыўных частках складанага сказа на матэрыяле газет «Звязда», «Гомельскі ўніверсітэт» і «Рэспубліка» («Зв.», «ГУ» і «Рэсп.»).

Часцей за ўсё выкарыстанне працяжніка ў газетных тэкстах адпавядае пунктуацыйным правілам сучаснай беларускай літаратурнай мовы. Паміж дзейнікам і выказнікам пры адсутнасці дзеяслоўнай звязкі звычайна ставіцца працяжнік. Пры гэтым пад увагу бярэцца спосаб выражэння галоўных членаў сказа. Працяжнік ставіцца ў наступных выпадках:

1. Калі абодва галоўныя члены выражаны назоўнікамі або колькаснымі лічэбнікамі ў назоўным склоне без звязкі: *Паліграф – інструмент, які нічога не раскажа таму, хто не ўмее ім карыстацца* («Зв.», 3.11.09); *Брэст – адміністрацыйны цэнтр вобласці, які мае выгаднае геапалітычнае становішча* («Рэсп.», 17.01.13); *Патэнцыяльная плошча заталення выпрацаваных тарфянікаў – каля 125 тыс. га* («Зв.», 21.04.11); *Яе рэкорд – 56 літраў* («Зв.», 2.09.11); *14 мільёнаў рублёў – цана волі* («Зв.», 12.11.11); *Аб'ём капіталаўкладанняў – 250 млн. еўра* («Рэсп.», 17.01.13).

2. Калі выказнік, выражаны назоўнікам, звязваецца з дзейнікам пры дапамозе слоў *гэта, вось*: *Рэжым на заходніх межах Беларусі – гэта недарэчны рэлікт і вынік няздольнасці дамовіцца і вырашыць пытанне ў інтарэсах свабоды людзей* («Зв.», 3.11.09);

Падрыхтоўка кадраў, навуковая дзейнасць – гэта інвестыцыі ў будучае, гэта святая справа («Зв.», 21.04.11); *Грамадзянская салідарнасць – вось дастойны адказ на любое праяўленне насілля, надзвычайныя здарэнні* («Зв.», 21.04.11). Калі слова *гэта* выступае ў ролі дзейніка, то пастаноўка працяжніка пасля яго залежыць выключна ад лагічнага выдзялення дзейніка (ад інтанацыі): *Гэта ўсё – урывачныя ўспаміны з найноўшай гісторыі Гомельскага кафедральнага сабора святых першавярхоўных апосталаў Пятра і Паўла* («Зв.», 3.11.09); *Гэта – наша «паляна»* («Зв.», 2.09.11); *Гэта стратэгія* («Зв.», 2.09.11).

3. Калі абодва галоўныя члены сказа або адзін з іх выражаны інфінітывам: *Наша задача – заўсёды ўгадваць іх у сваіх малітвах* («Зв.», 3.11.09); *Задача журналістаў – не сеяць паніку і не множыць страхі, а інфармаваць грамадства* («Зв.», 21.04.11); *Задача кожнага чалавека – захоўваць, а не растрачваць сваю жыццёвую энергію* («Зв.», 21.04.11).

Выпадкі пастаноўкі працяжніка паміж дзейнікам і выказнікам, калі выказнік выражаны фразеалагізмам, калі дзейнік выражаны назоўнікам ці займеннікам, а выказнік – выклічнікам, калі выказнік выражаны ўсечанай (выклічнакавай) формай дзеяслова са значэннем імгненнасці ці нечаканасці дзеяння, не былі выяўлены ў газетных выпусках, якія мы аналізавалі.

Працяжнік не ставіцца ў наступных выпадках:

1. Калі адзін з галоўных членаў выражаны займеннікам, звычайна працяжнік не ставіцца, але калі яны лагічна выдзяляюцца, то працяжнік ставіцца: *Яна – аўтар 300 публікацый, 6 манаграфій, 16 навучальных дапаможнікаў для студэнтаў медыцынскіх ВНУ* («Зв.», 5.05.11); *Дзякуй вам вялікі, вы – дастойныя прадаўжальнікі справы тых людзей, якія пачыналі ў далёкія гады і выдавалі газету ў часы вайны* («Зв.», 7.05.11); *Яна – пасол беларускага мастацтва, які сёння жыве ў Амстэрдаме* («Зв.», 23.07.11). Выпадкі, калі ў сказе, згодна з пунктуацыйным правілам, не ўжываецца працяжнік паміж дзейнікам і выказнікам, у газетных тэкстах адсутнічаюць.

2. Калі пры выказніку, выражаным назоўнікам у форме назоўнага склону, ёсць адмоўе *не*. Аднак аўтары газетных тэкстаў не прытрымліваюцца гэтага правіла: *Дарослая фігура школьніка – не падстава для адмовы ў льготным крэдыце* («Зв.», 3.09.11); *Галоўны інспектар – не навічок* («Рэсп.», 6.03.13).

3. Калі выказнік выражаны параўнальным зваротам са злучнікамі *што, як, быццам, як быццам, нібы* ў ролі часціц. Аднак калі робіцца паўза паміж галоўнымі членамі, то працяжнік ставіцца. У публіцыстычных тэкстах заўсёды сустракаем працяжнік у падобных сінтаксічных канструкцыях: *Кожны матч – як вайна* («Зв.», 2.09.11); *Словам, адпачынак – як Новы год: цэнні не столькі сам факт, колькі прадчуванні і прыгатаванні* («Зв.», 3.09.11); *Мы ўсе – як свае людзі, сваякі* («Зв.», 23.07.11). Нават ёсць выпадкі, калі ў сказе назіраюцца дзве ўмовы, каб не паставіць працяжнік, а ён усё роўна выкарыстоўваецца журналістамі: *Таму нездарма ўся пошта для Валянціны Фадзееўны – нібыта вялікая сям'я* («Зв.», 23.07.11). У прыведзеным сказе, па-першае, выказнік выражаны параўнальным зваротам і, па-другое, паміж дзейнікам і выказнікам ёсць даданы член сказа з саставу выказніка.

4. Пры інверсійным парадку галоўных членаў сказа (калі выказнік выносіцца на першае месца): *Найбольш важныя якасці асобы, на думку рэспандэнтаў, адказнасць, розум і прыстойнасць* («ГУ», 6.10.11). Акрамя таго, у прыведзеным сказе ёсць яшчэ адна ўмова, згодна з якой працяжнік павінен адсутнічаць, – наяўнасць паміж галоўнымі членамі пабочнай канструкцыі. Аднак неабходна адзначыць, што ў газетных тэкстах пры інверсійным парадку галоўных членаў, як правіла, ужываецца працяжнік: *Сакрэт поспеху – інавацыі, усё самае новае і перадавое* («Зв.», 23.07.11); *Фактар поспеху – усмешка* («Зв.», 23.07.11); *Добры сродак дэзынфекцыі – гарчыца* («Зв.», 23.07.11).

5. Калі дзейнік і выказнік цесна звязаны па сэнсе і могуць успрымацца як адзін член сказа: *Калі ж вы яшчэ і задыхаецеся пры гэтым, то **справа дрэнь**: у вас праблемы з сэрцам і ворта неадкладна звярнуцца да ўрача* («Зв.», 2.09.11).

У газетных тэкстах працяжнік нярэдка ўжываецца замест двукроп'я: *Паводле слоў наваўленага мільянера Міхаіла, ён ужо пусціў у справу выйграныя грошы – перавёў некаторую суму ў два дзіцячыя дамы, набыў кватэру ў Мінску і новы аўтамабіль* («Зв.», 3.11.09). Пастаноўку ў такім выпадку працяжніка (замест двукроп'я) нельга лічыць

правільнай, бо двукроп'е – знак не меншай выразальнай сілы, і падмяняць яго іншым знакам прыпынку не трэба. Як знак большай (чым коска) выразальнай сілы працяжнік можа быць ужыты для адасаблення азначэнняў: *Хадзілі па ўсіх інстанцыях – і па царкоўных, і па свецкіх, каб толькі вярнуць сабор* («Зв.», 3.11.09). У друку можна сустрэць у гэтым выпадку пастаноўку двукроп'я, але ўжыванне двукроп'я тут нічым не апраўданае, памылковае.

Працяжнік на месцы пропуску слоў у сказе ставіцца толькі пры наяўнасці адпаведнай паўзы. Таму ў сказах аналагічнай будовы назіраецца варыянтнасць.

У няпоўным сказе на месцы прапушчанага члена (звычайна выказніка) ставіцца працяжнік, калі на месцы пропуску існуе інтанацыйная паўза. Прапушчаны член сказа лёгка ўзнавіць з кантэксту (з папярэдняга сказа ці сказаў або з папярэдняй часткі складанага сказа): *На першым месцы апынулася ежа, на другім – асабістыя дасягненні, на трэцім – адпачынак* («Зв.», 3.11.09); *Увогуле на грыні і вострыя рэспіраторныя інфекцыі ва Украіне хварэюць зараз 250 чалавек, з іх 15 тысяч знаходзяцца на стацыянарным лячэнні і 17 чалавек – у рэанімацыі* («Зв.», 3.11.09); *Газета адчувала чытача, а чытач – газету* («Зв.», 21.04.11); *Дызайнеры ходзяць у сваім. Мадэлі – у папярэдням дызайнерамі* («Зв.», 21.04.11). Параўн.: *Для каго газета – проста праца, а для каго дом родны* («Зв.», 21.04.11). Адзначым, што сярод публіцыстычных тэкстаў сустракаюцца сказы, дзе прапушчаны абодва галоўныя члены: *Аднак пра гэта – у наступных нумарах* («Зв.», 3.11.09); *Былых і сённяшніх супрацоўнікаў, рэдактараў, няштатных аўтараў, герояў публікацый – са слаўным юбілеем!* («Зв.», 21.04.11); *Усім вам – здароўя, поспехаў, творчых удач* («Зв.», 21.04.11).

Асобную групу ўтвараюць няпоўныя сказы, у якіх выказнікі толькі падразумяваюцца ў агульным значэнні існавання, наяўнасці, знаходжання, руху, дзеяння, стану і пад.; гэта эліптычныя сказы. Калі ў іх пропуск выказніка падкрэсліваецца (інтанацыйнай), тады на месцы пропуску ставіцца працяжнік: *Перш-наперш – піліне* («Зв.», 3.11.09); *А потым – званок ад Мітрапаліта Філарэта* («Зв.», 3.11.09); *Сярод пацяпелых паважанага ўзросту – два пешаходы, два веласіпедысты і адзін кіроўца* («Зв.», 3.11.09); *Таксама сёлета ўзвялі ўласнае вялікае сховішча, у планах – будаўніцтва навіса пад тэхніку* («Зв.», 3.11.09); *У ліку ўзнагароджаных – група кіраўнікоў і рабочых вядомых прамысловых прадпрыемстваў краіны* («Зв.», 21.04.11); *На першым плане – працоўныя будні, маральнае выхаванне...* («Зв.», 21.04.11). Пры звычайнай інтанацыі (адсутнасці адпаведнай паўзы) у эліптычных сказах працяжнік не ставіцца. Параўн.: *Сусветны дзень міру ў музеі Вялікай Айчыннай вайны* («Зв.», 3.09.11).

Пры наяўнасці адпаведнай паўзы замест коскі ставіцца працяжнік на месцы прапушчанага супраціўнага злучніка *а* паміж аднароднымі членамі для абазначэння кантраснасці, супрацьлегласці суседніх паняццяў: *Не проста салата – смаката* («Зв.», 23.07.11).

Інтанацыйны (аўтарскі) працяжнік ставіцца для лагічнага, сэнсавага выдзялення якога-небудзь слова (члена сказа), калі ніякімі іншымі сродкамі нельга выразіць сэнсавыя ўзаемаадносінны ў сказе: *З музыкай – на гаршчок* («Зв.», 3.11.09); *Як паведамілі «Звяздзе» ў Віцебскім абласным упраўленні Міністэрства па надзвычайных сітуацыях, у выніку гэтага пажару ў аднакаёвай кватэры на пятым паверсе загінулі сужыцелі – 41-гадовая гаспадыня і яе 48-гадовы мужчына. Абодва – беспрацоўныя* («Зв.», 3.11.09); *Кожны матч – на вагу золата* («Зв.», 5.05.11); *Кожнае трэцяе ЭКА – бясплатна?* («Зв.», 2.09.11).

Інтанацыйны працяжнік можа ставіцца паміж слоўнымі групамі, у якіх выражаны адносінны неадпаведнасці або нечаканасці: *Таму наспрабуем заняцца вырошчваннем буйной рагатай жывёлы – на малако і на мяса* («Зв.», 3.11.09); *Ну і паехалі – праз Слуцк і Салігорск, спадзеючыся, што там што-небудзь патрэбнае ходзіць* («Зв.», 21.04.11).

У газетных тэкстах інтанацыйны працяжнік можа ставіцца паміж дзейнікам і выказнікам у выпадках, якія не адпавядаюць агульнапрынятым правілам: *Важная дата – дзесяцітысячны нумар газеты* («Зв.», 21.04.11); *І патрыятызм, як і братэрства, для іх – не пустыя словы* («Зв.», 21.04.11); *Маё хобі – матэрыяльная і духоўная культура Беларусі* («Зв.», 21.04.11); *Школа сёння – сапраўдная кузня пераможцаў рэспубліканскіх спаборніцтваў* («Зв.», 7.05.11); *Нават прыбіральня на вуліцы для іх – дзіва* («Зв.», 26.05.11).

Спалучальны (злучальны) працяжнік ужываецца паміж двума ці некалькімі словамі для абазначэння наступных адносін:

а) прасторавых: *Наступнаму кінулася ў вочы нічыйная сумка, якая стаяла ў некалькіх метрах ад дарогі Рэчыца – Гомель* («Зв.», 26.05.11);

б) часавых: *Часцей за ўсё азнаваныя дзіркі ў краіне можна назіраць у канцы вясны – пачатку лета, а таксама напярэдадні зімы* («Зв.», 3.11.09); *Беларусы, якія нарадзіліся ў канцы васьмідзясятых – пачатку дзевяностых, знойдуць у гэтай кнізе многае, што дапаможа ім зразумець час маладосці іх бацькоў і сутнасць тагачаснага грамадства* («Зв.», 3.09.11); *У лістападзе – студзені ў Беларусі будуць дзейнічаць новыя бюджэты пражыткавага мінімуму* («Зв.» 3.11.09);

в) колькасных: *Што тычыцца органаў напярэдняга расследавання, то яны дабіваюцца ў сярэднім 30–37 % кампенсацыі ўрону* («Зв.», 26.05.11); *Сёння зрабіць ЭКА ў Мінску можна прыкладна за 13–18 млн, у залежнасці ад цэнтра* («Зв.», 2.09.11).

Пасля аднародных членаў сказа перад абагульняльным словам ставіцца працяжнік: *А таксама Лынькоў, Мележ, Шамякін, Быкаў – усе самыя знакамітыя пісьменнікі былі сябрамі нашай камсамольскай газеты* («Зв.», 21.04.11). Калі аднародныя члены сказа маюць характар дадатковага тлумачэння, то пасля абагульняльнага слова ставіцца працяжнік: *Калі ж вы ўсё паспяваеце – і жывёлу гадаваць, і на працу хадзіць, і кветкі разводзіць?* («Зв.», 2.09.11); *Мы нічога цалкам не збіраем – ні макулатуру, ні ПЭТ-бутэлякі, ні батарэйкі* («Зв.», 3.09.11).

Калі адасобленае азначэнне стаіць у канцы сказа і нясе значную сэнсавую нагрузку, то перад ім можа ставіцца працяжнік: *Цяпер можна нанесці маску – спецыяльную для вуснаў або любую для сухой скуры твару* («Зв.», 3.11.09); *Хтосьці прыгадвае ўсякія розныя выпадкі – забавныя ці не вельмі, але яркія і запамінальныя* («Зв.», 21.04.11).

Недапасаваныя азначэнні адасабляюцца, калі выражаны інфінітывам і, як правіла, пры ўмове, што перад азначаемым назоўнікам ёсць дапасаванае азначэнне, а перад азначэннем-інфінітывам можна ўставіць словы *а іменна*. Такое азначэнне на пісьме адасабляецца працяжнікам: *«Чырвоная змена» выконвае сваю асноўную функцыю – працаваць з моладдзю на традыцыйна вывераных пазіцыях, школе беларускай і савецкай журналістыкі* («Зв.», 21.04.11); *І толькі потым з’явілася прапанова з ваенкамата – пайсці ў полк грамадзянскай абароны* («Зв.», 21.04.11); *Таму напрыканцы 1990-х з’явілася задума – стаць фермерам і займацца дойным статкам* («Зв.», 21.04.11). Аднак недапасаваныя азначэнні, выражаныя інфінітывам, звычайна не адасабляюцца, калі яны ўтвараюць разам з паяснёным назоўнікам словазлучэнне: *жаданне вучыцца, загад выехаць, уменне працаваць*. Напрыклад: *Настаўнікі часта даюць дзецям заданне запісваць успаміны аднавяскоўцаў пра таленавітага земляка* («Зв.», 3.09.11).

Для выдзялення адасобленых прыдаткаў на пісьме коска і працяжнік з’яўляюцца амаль што раўнапраўнымі знакамі прыпынку. Важным з’яўляецца прынецп: адасоблены прыдатак у сярэдзіне сказа выдзяляецца з абодвух бакоў аднолькавымі знакамі прыпынку: *Першы дзень працы ў генконсульстве выпаў на 13 жніўня – гадавіну ўзвядзення берлінскай сцяны – і прайшоў у атмасферы дэманстрацый супраць палітыкі ГДР у галіне свабоды перамяшчэння людзей* («Зв.», 3.11.09); *Частку шляху мы праехалі на аўтобусе, да Сіматая – найбольш аўтэнтычнага ўчастка сцяны – заставалася кіламетраў 70* («Зв.», 3.11.09); *Ён – рэдактар ад Бога – вельмі ўважліва ставіўся да кожнага журналіста* («Зв.», 21.04.11). Другі працяжнік апускаецца перад коскай, якая раздзяляе аднародныя члены сказы або прэдыкатыўныя часткі складанага сказа: *9 лістапада 2009 года ў Германіі ды і ва ўсёй Еўропе будуць адзначаць 20-годдзе ліквідацыі берлінскай сцяны – штучнага і пачварнага збудавання часоў “халоднай вайны”, якое ў 1961–1989 гг. дзяліла Берлін на дзве часткі: пасярэдзіне горада праходзіла мяжа з бетоннымі сценамі і калючым дротам* («Зв.», 3.11.09); *Каля дзвюх гадзін ночы ў вёсцы Гарадзяцічы Любанскага раёна ён збіў пешахода – старшакаласніка 1992 г.н., які рухаўся ў спадарожным кірунку* («Зв.», 3.11.09).

У канцы сказа адасобленыя прыдаткі аддзяляюцца на пісьме працяжнікамі:

а) калі перад прыдаткам можна без змены сэнсу ўставіць словы *а іменна*, *гэта значыць*: *Вызначана напярэдня прычына пажару – неасцярожнасць загінулых пры курэнні ў нецвярозым стане* («Зв.», 3.11.09); *У маім сэрцы вялікая ўдзячнасць людзям, якія пакінулі ўсім нам такую жамчужыну – сабор святых Пятра і Паўла* («Зв.», 3.11.09); *Мы доўга разважалі пра кітайскі феномен – нейкую нечалавечую для нашага веку добразычлівасць* («Зв.», 3.11.09);

б) калі прыдатак мае ўдакладняльнае, паясняльнае значэнне: *Васіль Уладзіміравіч падараваў мне дзве свае кнігі – аповесць «Знак бяды» і раман «Кар'ер» з аўтографамі ў знак сардэчнай дружбы і з пажаданнем шчасця ў сталіцы...* («Зв.», 3.11.09); *Да таго ж у Беларусі выпускаецца яго аналаг – «Арпетол»* («Зв.», 3.11.09).

У перыядычным друку і ў творах мастацкай літаратуры пры выдзяленні ўдакладняльных акалічнасцей з узмацняльным значэннем часам ужываецца працяжнік: *Усё адтуль – з эпохі развітога сацыялізму* («Зв.», 25.05.11).

Устаўныя канструкцыі (словы, словазлучэнні і сказы) служаць для дадатковага паведамлення, заўвагі, тлумачэння ўсяго асноўнага выказвання і на пісьме выдзяляюцца працяжнікамі або запісваюцца ў дужках: *Аднак першасныя звароты да стаматолагаў складаюць у нашай краіне толькі прыкладна 40 працэнтаў ад агульнай колькасці ўсіх наведванняў стаматалагічных клінік і кабінетаў (а павінна быць ад 70 да 100 працэнтаў)* («Зв.», 3.11.09); *Праз нейкі час пасля аперацыі – ад некалькіх месяцаў да некалькіх гадоў – можа ўзнікнуць так званая другасная катаракта – памутненне ззаду імплантанта ў хрусталіку* («Зв.», 3.11.09); *Аляксандр Адамавіч Грахоўскі – ён тады ўзначальваў аблвыканкам – нам вельмі дапамог* («Зв.», 3.11.09).

Неапраўданае выкарыстанне працяжніка можна назіраць у наступных сінтаксічных канструкцыях публіцыстычных тэкстаў: *Вызначалі якасць «усяляную» – бралі кавалачак хлеба, смакавалі і толькі потым даведваліся, хто яго вырабіў* («Зв.», 3.11.09) – ужыванне працяжніка замест двукроп'я; *Але хутка зразумелі – у прыватніка ўсё па-інішаму* («Зв.», 3.11.09) – ужыванне працяжніка замест двукроп'я; *А вось пачытаўшы рэцэптуру на цэтліку, знаходзіш бадай адзінае істотнае адрозненне – у баранавіцкім хлебе ёсць малако сухое без тлушчу* («Зв.», 3.11.09) – ужыванне працяжніка замест двукроп'я; *Спачатку нам шанцавала – то адзін спадарожны падвёз пару кіламетраў, то другі* («Зв.», 21.04.11) – ужыванне працяжніка замест двукроп'я; *Узбраўшыся туды, пачынаеш бачыць рацыянальнае зерне ў кітайскай прымаўцы – нельга стаць па-сапраўднаму вялікім, пакуль не набываеш на Вялікай кітайскай сцяне* («Зв.», 3.11.09) – ужыванне працяжніка замест двукроп'я; *Тое, што закон аб узнёўляльных крыніцах энергіі існуе – ужо вялікі поспех* («Зв.», 21.04.11) – ужыванне працяжніка замест коскі; *Вырашылі па добрай традыцыі распытаць мінакоў – як лепш дабрацца, колькі гэта можа рэальна каштаваць* («Зв.», 3.11.09) – ужыванне працяжніка замест коскі; *Патрэбныя былі ўзмоцненая малітва да Бога і пастаянныя звароты да свецкіх уладаў – каб паказаць сваё імкненне адрадзіць гэтую народную праваслаўную святыню* («Зв.», 3.11.09) – ужыванне працяжніка замест коскі; *Украінская армія, каб абараніць свой асабовы склад ад павальнага захворвання на свіны грып, вырашыла спыніць восеньскі прызыў да 12 лістапада – пакуль эпідэмія не пойдзе на спад* («Зв.», 3.11.09) – ужыванне працяжніка замест коскі; *Усе малыя – вельмі пацешныя, але ж вашыя малечы – гэта штосьці асаблівае!..* («Зв.», 3.11.09) – першы працяжнік ужываць не трэба і інш. На жаль, на старонках беларускіх газет час ад часу сустракаюцца выпадкі няправільнага ўжывання працяжніка.

Такім чынам, працяжнік адыгрывае важную ролю ў арганізацыі публіцыстычнага тэксту, часам паказвае на значную сэнсавую нагрузку асобных сінтаксічных канструкцый. Аднак пры гэтым трэба валодаць сучаснымі правіламі пастаноўкі знакаў прыпынку і ўжываць працяжнік у адпаведнасці з літаратурнымі нормамаі.

Літаратура

1. Яўневіч, М.С. Сінтаксіс сучаснай беларускай мовы: падруч. для студэнтаў філал. спецыяльнасцей устаноў, якія забяспечваюць атрыманне вышэйшай адукацыі / М.С. Яўневіч, П.У. Сцяцко. – Мінск : Аверсэв, 2006. – 286 с.